

14 Ιουλίου 2022

Ο σπουδαίος Φώτης Κόντογλου

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Κοινωνιολογικά (κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα)

Μικρασιάτης λογοτέχνης, ζωγράφος και αγιογράφος, από τα επίλεκτα μέλη της γενιάς του '30, που αναζήτησε την ελληνικότητά της μέσα από την επιστροφή στις ρίζες. Μαθητές του υπήρξαν οι διακεκριμένοι ζωγράφοι Σπύρος Βασιλείου, Γιάννης Τσαρούχης και Νίκος Εγγονόπουλος.

Γεννήθηκε στο Αϊβαλί (τις αρχαίες Κυδωνίες) στις 8 Νοεμβρίου 1895 και ήταν γιος του Νικολάου Αποστολέλλη και της Δέσποινας Κόντογλου. Νήπιο ακόμη έχασε τον πατέρα του και ανατράφηκε από τη μητέρα του και τον θείο του ιερομόναχο Στέφανο Κόντογλου. Γι' αυτό και όταν μεγάλωσε υιοθέτησε το οικογενειακό επίθετο της μητέρας του. Το συγγραφικό και εικαστικό του τάλαντο άνθισε νωρίς. Όντας μαθητής Γυμνασίου, εξέδιδε το περιοδικό «Μέλισσα» με κείμενα δικά του και των συμμαθητών του, τα οποία εικονογραφούσε ο ίδιος.

Το 1913 άφησε τη γενέθλια πόλη του και μετέβη στην Αθήνα για να σπουδάσει στη Σχολή Καλών Τεχνών, παρότι προς στιγμήν σκέφθηκε να γίνει ναυτικός. Το κλίμα στη Σχολή δεν τον σήκωνε, αφού μεταξύ των καθηγητών του κυριαρχούσε το ακαδημαϊκό στυλ του Μονάχου, ενώ ο ίδιος ήταν φορέας άλλης αντίληψης, έχοντας γερά μέσα του ριζωμένο τον μικρασιατικό λαϊκό πολιτισμό. Το 1914 εγκατέλειψε τη Σχολή και έφυγε για την Ευρώπη. Μετά από μικρά παραμονή στη Μαδρίτη, εγκαταστάθηκε στο Παρίσι.

Γρήγορα έγινε γνωστός στους εικαστικούς κύκλους της γαλλικής πρωτεύουσας, όταν τον πρόσεξε ο διάσημος γλύπτης Ογκίστ Ροντέν. Το 1916 βραβεύτηκε για την

εικονογράφηση του βιβλίου του Κνουτ Χάμσουν «Η πείνα». Στο Παρίσι συνάντησε τον φίλο του και συμφοιτητή του Σπύρο Παπαλουκά, τον μετέπειτα σπουδαίο ζωγράφο. Την εποχή εκείνη έγραψε και το πρώτο του λογοτεχνικό έργο, την ιστορία του φανταστικού κουρσάρου «Πέδρο Καζάς».

Το 1919 επιστρέφει στο Αϊβαλί. Διδάσκει γαλλικά και ιστορία της τέχνης στο τοπικό παρθεναγωγείο. Παράλληλα, ιδρύει τον πνευματικό σύλλογο «Νέοι Άνθρωποι» μαζί με τους Ηλία Βενέζη και Στρατή Δούκα. Το 1921 στρατεύεται και μετέχει στη Μικρασιατική Εκστρατεία. Μετά την κατάρρευση του μετώπου και την επακολουθήσασα Έξοδο του ελληνικού στοιχείου της Μικράς Ασίας, φθάνει πρόσφυγας στη Λέσβο και στη συνέχεια στην Αθήνα.

Η κυκλοφορία τού «Πέδρο Καζάς» στην Αθήνα τον επιβάλλει αμέσως στους λογοτεχνικούς κύκλους. Το βιβλίο είναι η ιστορία ενός ισπανού κουρσάρου, γραμμένη με ένα ασυνήθιστο δυναμισμό και σε μια γλώσσα γεμάτη νεύρο και παλμό, που αντλούσε άμεσα από τις λαϊκές ρίζες και τα λαϊκά βιβλία παλαιότερης εποχής. Το 1925 παντρεύεται τη συμπατριώτισσά του Μαρία Χατζηκαμπούρη και δύο χρόνια αργότερα γεννιέται η κόρη τους Δέσπω. Τα επόμενα χρόνια θα μοιράσει τον χρόνο του ανάμεσα στον χρωστήρα και τη γραφίδα, ενώ αξιόλογη είναι η θητεία του ως συντηρητή έργων τέχνης.

Το 1932 κτίζει το σπίτι του στην οδό Βιζυηνού 16 (περιοχή Πατησίων), όπου μαζί με τους μαθητές του Τσαρούχη και Εγγονόπουλο ζωγραφίζουν με νωπογραφίες ένα δωμάτιό του. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής, θύμα του μαυραγοριτισμού, αναγκάζεται να το πουλήσει για ένα σακί αλεύρι και μετακομίζει με την οικογένειά του σε ένα γκαράζ. Την εποχή αυτή ο Χριστιανισμός τον απορροφά εντελώς και αποφασίζει να τον διακονήσει ολόψυχα ως λογοτέχνης και ζωγράφος.

Ο Κόντογλου εμπνέεται από την ελληνική παράδοση και προσηλώνεται με φανατισμό σε ό,τι θεωρεί καθαρά ελληνικό, βγαλμένο από την παράδοση του Βυζαντίου και της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Στις φορητές του εικόνες χρησιμοποίησε τη μέθοδο της ωογραφίας. Πολλές από αυτές έχουν εκδοθεί από τον «Αστέρα». Άγιογράφησε πολλές εκκλησίες (Καπνικαρέα, Αγία Βαρβάρα Αιγάλεω, Άγιος Ανδρέας Πατησίων, Ζωοδόχος Πηγή και Αγία Παρασκευή Παιανίας, Ευαγγελισμός Ρόδου, Άγιος Χαράλαμπος Πολυγώνου, Άγιος Γεώργιος Κυψέλης κ.ά).

Φιλοτέχνησε τοπία, σχέδια βιβλίων, περιοδικών, ποιητικών συλλογών, πορτραίτα, ενώ το σημαντικότερο έργο στην κοσμική ζωγραφική είναι οι βυζαντινοπρεπείς νωπογραφίες του στο Δημαρχείο Αθηνών, με θέματα και πρόσωπα από την Ελληνική Ιστορία. Δούλεψε στο Βυζαντινό Μουσείο, το Κοπτικό Μουσείο του Καΐρου και δημιούργησε το Βυζαντινό τμήμα του Μουσείου της Κέρκυρας.

Σημαντική ήταν η συμβολή του στην αποκατάσταση των τοιχογραφιών στον Μυστρά.

Ο Φώτιος Κόντογλου πέθανε στις 13 Ιουλίου 1965 στον «Ευαγγελισμό» από τις επιπλοκές που του είχε προκαλέσει ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα. Θεωρείται από τους σημαντικότερους εικαστικούς καλλιτέχνες, που άνοιξε νέους δρόμους στην ελληνική ζωγραφική. Το πλούσιο λογοτεχνικό του έργο παρέμεινε εν πολλοίς στρατευμένο στην υπόθεση του Χριστιανισμού, όμως τα πρώιμα έργα του και ιδιαίτερα το μυθιστόρημα «Πέδρο Καζάς» ανήκουν στις σημαντικές στιγμές της λογοτεχνίας μας.

ΠΗΓΗ: sansimera.gr